శ్రీరస్తు.

పాఉడ సంప మంజరీ

ప్రాకృత శబ్దమంజరీ

ఇది.

శ్రీకృష్ణరాయపండితులచే,

అజంతహలంతాదిభేదంబులు

స్పష్టముగాఁదెలియునట్లురచియింపఁబడి

వారియనుమతివలన

సరస్వతీ - తిరువేంగడాచార్యులచే

శ్రీమచ్చెన్నపురవర్తినియగు

సరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపింపఁబడి

ప్రచురింపఁబడియె

౧౮౭౧ సం॥ ఆగష్టునెల

Registered Copyright.

శ్రీరస్తు.

సిరిజాణఈవంళహోఅణమో

శ్రీజానకీవల్లభాయనమః

పాఉడసందమంజరీ

ప్రాకృతశబ్దమంజరీ

అకారాంతఃపుంలింగో రామశబ్దః

ఏకవచనమ్.	బహువచనమ్	
రామో	రామా	౧
దేరామ-దేరామో	దేరామా	సం
రామం	రామే-రామా	౨
రామేణ-రామేణం	రామేహిం-రామేహి / రామేహిఁ	౩
రామస్స-రామాఅ	రామాణ-రామాణం	౪
రామాహింతో-రామత్తో-రామాదో-రామాదు-రామాఓ-రామాఉ-రామా-రామాహి	రామాహింతో-రామేహింతో-రామాసుంతో-రామేసుంతో రామాహి-రామేహి-రామత్తో-రామాదో-రామాదు-రామాఓ రామాఉ	౫

రామంస	రామాణం·రామాణ	౬
రామెం,రామమి	రామెసుం,రామెసు	౭

ఎంవకింణ-రుంద-ముఉంద,ంపహుదిణో హియాది·
ఏవంకృష్ణ రుద్ర ముకుంద ప్రభృతయో భవంతి
అకారాంతఃపుంలింగస్సర్వశబ్దాః

సంవో	సంవె	౧
దెసంవ,దెసంవో	దెసంవె,	సం
సంవం	సంవె, సంవా	౨
సంవేణం,సంవేణ	సంవెహిం, సంవెహి, సంవెహీ	౩
సంవంస	సంవాణం,సంవాణ,సంవెసి	౪
సంవాహింతో - సంవంతో-సంవాదో, సంవాదు- సంవాఓ- సంవాఉ-సంవా-సంవాహి	సంవాహింతో- సంవెహింతో-సంవాసుంతో-సంవెసుతో-సంవాహి- సంవెహి-సంవంతో-సంవాదో సంవాదు సంవాఓ-సంవాఉ·	౫
సంవంస	సంవెసి-సంవాణం-సంవాణ	౬

సంవంధ-సంవంసి, సంవంమి-సంవహిం } సం వెసుం-సం వెసు ౬

ఏంవ - ఇఅర కఅరాదిసందా ఉంణేఆ·

ఏవం ఇతర కతరాది శబ్దా ఊన్నేయాః

ఆకారాంతః పుల్లింగస్సోనుపాశబ్దః-అస్యాపిక్విపఇతి
హ్రాస్వప్రసంగా(దా)నుశబ్దవ(హూ)పము న్నేయం॥

ఇకారాంతః పుంలింగో హరిశబ్దః

హరీ	హరీఉ,హరింఓ,హరిణో, హరీ	౧
దెహరి-దెహరీ	దెహరీఉ-దెహరీంఓ-దెహరిణో-దెహరీ	సం
హరిం	హరిణో-హరీ	౨
హరిణా	హరీహిం-హరీహి-హరీహీ	౩
హరింస-హరిణో	హరీణం-హరీణ	౪
హరిణో-హరీహింతో-హరింతో-హరీదో-హరీదు-హరింఓ-హరీంఊ	హరీసుంతో-హరీహింతో-హరింతో-హరీదో-హరీదు-హరీంఓ-హరీంఊ	౫
హరింస-హరిణో	హరీణం-హరీణ	౬

హరింమి హరీసుం-హరీసు- ౭

ఏవంకవ్యాదయశ్శబ్దాః
ఇకారాంతఃపుంలింగోద్విశబ్దః
లింగత్రయేషుసమః

దోంణి-దువే-జంణి-
దుంణి-జింణి-దో-దె- } ఎంవంఎంవ ౧

దుదింఆవి ఎంవంఎంవ-ద్వితీయాప్యేవమేవ ౨

దోహిం-దోహి-దోహీ దెహిం-దెహి-దెహీ ౩

దోంణ్హ-దోంణ్హం-దోంణ్హా-దెంణ్హం-దెంణ్హ ౪

దోసుంతో-దోహింతో-దోంతో-దోదో-దో
దు-దోఓ-దోఉ-దెసుంతో-దెహింతో-దెంతో
దెదో-దేదు-దేఓ-దేఉ } ౫

దోణ్హా-దోంణ్హం-దెణ్హా-దెంణ్హం ౬

దోసుం-దోసు-దేసుం-దేసు ౭

త్రిశబ్దోప్యేవమేవత్రిలింగేషుసమః

తింణి౧-తింణి౨-తీహిం-తీహి-తీహీ౩-తింణ్హం-తిణ్హం౪-తీసుం
తో-తీహింతో-తింతో-తీదో-తీదు-తీంఓ-తీంఉ౫-తింణ్హం
తిణ్హం౬-తీసుం-తీసు౭

గ్రామణ్యాదీకారాంతపుల్లింగశబ్దానాంతు - ప్ర

స్వాందీమాతఇతిసంబుద్ధౌ ప్రా స్వాంతరూపం - శేషమిదం వదున్నేయం

ఊకారాంతఃపుల్లింగఃకారుశబ్దః

కారూ	కారఓ-కారుఊ-కారవో-కారుణో-కారు	౧
దెకారు-దెకారూ	దెకారఓ- దెకారుఊ- దెకారవో - దేకారుణో - దెకారూ	సం
కారుం	కారుణో-కారూ	౨
కారుణా	కారూహిం-కారూహి- కారూహీ	౩
కారుంస-కారుణో	కారూణం-కారూణ	౪
కారుణో, కారూహిం తో-కారుంతో- కారూదు-కారూంఓ - కారూఊ	కారూసుంతో - కారూహింతో-కారుంతో - కారూదో-కారూదు-కారూఓ - కారూఊ	౫
కారుంస- కారుణో	కారూణం- కారూణ	౬
కారుంమి	కారూసుం-కారూసు	౭

ఏవంగుర్వాదయః

క్రోష్టుశబ్దస్తు.

కొంఠా-కొంతారో -	కొంరీఉ-కొంఠీఓ - కొంఠ వో-కొంరుణో-కొంతా - కొంతార	౧
దెకొంతార-దెకొం తారో	దెకొంఠఉ-దెకొంరఓ-దె కొంఠవో-దెకొంరుణో - దెకొంఠూ-దెకొంతారా	౨
కొంతారం	కొంరుణో-కొంరూ	౩
కొంరుణా-కొంరారెణ-కొంతారేణం	కొంరూహిం- కొంరూహి కొంరూహీ	౪
కొంరుణో-కొంతా రంస- కొంరుంస - కొంతారాఅ	కొంతా రాణం-కొంతారాణ	౫
కొంరుణో-కొంరూహింతో-కొంరుంతో కొంరూదో-కొంరూ దు-కొంరూఓ- కొం రూఉ- కొంతారా హింతో- కొంతారం తో-కొంరారా దో కొంతారాదు-కొం తారాఓ- కొంతా రాఉ -కొంతారా- కొంతారాహి	కొంరూసుతో -కొంరూ హింతో-కొంరుంతో-కొం రూదో-కొంరూదు- కొం రూఓ-కొంరూఉ	౪

కొంరుంస- కొంతు
ణో-కొంతారంస } కొంతారాణ-కొంతారాణ ౬

కొంరుంమి-కొంరా
రె-కొంతారంమి } కోంరూసె-కోంరూసు ౭

పూర్వ ఉపరివర్గ ఇతియు_క్తస్యోపరిపూర్వవర్ణః॥
స్వయంభూప్రభృతీనాం- క్విప్-ఇతిహ్రస్వకృతే-కారు
వత్ రూపమున్నేయంగుంబుద్ధౌతుహ్రస్వాంత మేవ॥

ఋకారాంతః- పుంలింగప్పితృశబ్దః

పిఆ-పిఅరో { పిఅ-పిఅఓ-పఅవో- పిఉ
ణో-పిఊ-పిఅరా } ౧

దెపిఅ-దెపిఅర-దెపి
అరో } దెపిఅఉ-దెపిఅఓ- దెపి
అవో-దెపిఉణో - దేపి
ఊ-దెపిఅరా } సం

పిఅరం { పిఉణో-పిఊ-పిఅరా- పి
అరే } ౨

పిఉణా-పిఅరేణ
పిఅరేణం } { పిఊహి-పిఊహిం- పిఅరె
హిం-పిఅరేహి } ౩

పిఉంస-పిఉణో-
పిఅరంస- పిఅరా
యా } పిఅరాణ-పిఆరాణ- ౪

పిఉణో-పిఉహింతో
పిఉంతో-పిఊదో,పి
ఊదు-పిఊఓ - పిఊ
ఉ- పిఅరాహింతో -
పిఅరంతో - పిఅరా
దో-పిఅరాదు- పిఅ
రాఓ-పిఅరాఉ -పి
అరా-పిఅరాహి

పిఊసుంతో-పిఊహింతో-పి
ఊంతో -పిఊదో-పిఊదు-
పిఊఓ-పిఊఉ-పిఅరాసుం
తో-పిఅరేసుంతో- పిఅరా
హింతో-పిఅరేహింతో-పిఅ
రాహి-పిఅరేహి-పిఅరం
తో,పిఅరాదో-పిఅరాదు
పిఅరాఉ- పిఅరాఓ- ౫

పిఅంస - పిఉణో-
పిఅరంస

పిఅరాణం - పిఅరాణ ౬

పిఉమ్మి-పిఅరే- పిఅ
రంమి

పిఊసుం-పిఊసు-పిఅరేసుం-
పిఅరేసు ౭

ఏవంభ్రాత్రాది ఋదంతసంజ్ఞాశబ్దానాం-సంజ్ఞా
యామరంనాప్యడరమితిచవిశేషః* కర్త్రాద్యసంజ్ఞా
శబ్దానాంతు- ఆరస్సపిత్యారఏవ * ఉభయత్రాప్యదృ
తాంతస్యమామితిస్యమామ్-భిన్నవిభక్తావికల్పేనోత్వే
ఉదంతవచ్చరూపాణిజ్ఞేయాని- అసావేత్యాత్వంసంబు
ద్ధావర్తృదంతాదితిడత్వంచ*గోశబ్దస్య-గద్యఉడాఇదితి-
క్రమేణ-గఉ - గఊ- ఇత్యాదీని- రామవద్ధరివచ్చరూ
పాణి* రైశబ్దస్య-గ్లౌశబ్దస్యచ-ఐచఏజితిప్రాప్త్వే-ఏజంత
స్యాప్రయోగాత్ -స్వార్థేతుకశ్చేతికప్రత్యయే-కలోపె

చక్రిమాత్-సు రేఓ-గి ళెఓ-ఇత్యాదిరామవద్రూపాణి సంభవంతీతిదిక్ * గ్లౌశబ్దస్యతు-లాదకీజష్వితి-లాత్వాప్రిగిత్వంవిశేషః.

ఇత్యజంతపుల్లింగాశ్శబ్దాః

అథాజంతస్త్రీలింగశబ్దాః

ఆకారాంతస్త్రీలింగోరమాశబ్దః

రమా	రమాఓ-రమాఉ-రమా	౧
దెరమా-దెరమె దెరమో	దెరమాఓ- దెరమాఉ - దెరమా	సం
రమం- రమా	రమాఓ-రమాఉ-రమా	౨
రమాఅ-రమాఇ రమాఎ	రమాహిం-రమాహిం-రమాహిం	౩
రమాఅ-రమాఇ- రమాఏ	రమాణం-రమాణ	౪
రమాఅ - రమాఇ రమాఎ - రమాహిం తో- రమంతో - రమాదో-రమాదు - రమాఓ-రమాఉ	రమాసుంతో- రమాహింతో రమంతో-రమాదో-రమాదు-రమాఓ - రమాఉ	౫

రమాఅ-రమాఇ-రమాఎ	రమాణం - రమాణ	౬
రమాఅ-రమాఇ-రమాఎ	రమాసుం-రమాసు	౭

సర్వాశబ్దస్తు-ప్రాయేణరమావత్ - షష్ఠీబహువచనేతు-సంవెసింఇతిడేసిమాదేశోఽధికః-

ఇకారాంతస్త్రీలింగో రుఈశబ్దః

రుఈ	రుఈఓ-రుఈఉ- రుఈ	౧
హేరుఇ	హేరుఈఓ- హేరుఈఉ-హేరుఈ	సం
రుఇం	రుఈఓ-రుఈఉ-రుఈ	౨
రుఈఅ- రుఈఆ-రుఈఈ-రుఈఎ	రుఈహిం-రుఈహి-రుఈహీఁ	౩
రుఈఅ-రుఈఆ-రుఈఈ-రుఈఎ	రుఈణం-రుఈణ	౪
రుఈ,రుఈఆ-రుఈఇ-రుఈఎ- రుఈహిం తో-రుఇంతో-రుఈదో- రుఈదు-రుఈఓ-రుఈఉ	రుఈసుంతో-రుఈహింతో-రుఇంతో-రుఈదో- రుఈదు-రుఈఓ- రుఈఉ	౫

రుఈఅ-రుఈఆ-రు }
ఈఇ-రుఈఎ } రుఈణాం-రుఈణాం ౬

రుఈఅ-రుఈఆ-రు }
ఈఇ-రుఈంఎ } రుఈసు-రుఈసు ౭

ఈకారాంతస్త్రీలింగో గౌరీశబ్దః

గౌరిఆ { గౌరీ-గౌరిఆ-గౌరీంఓ-గౌ / రీఉ } ౧

దెగౌరి-దెగౌరిఆ { దెగౌరీ-దెగౌరిఆ-దెగౌ / రీఓ-దెగౌరీఉ } సం

గౌరిం { గౌరీ-గౌరిఆ-గౌరీఓ - గౌ / రీఉ } ౨

అన్యద్రుచివదున్నేయం

తనుశబ్దస్తు-రుచివత్సాధ్యః ఉదంతత్వమాత్రంవిశేషః

జంబూశబ్దేసంబుద్ధౌహ్రస్వాంతమేవ-రూపమన్యత్స
ర్వంతనువత్

మాతృశబ్దస్తు - మాతురాయారా ఇతికర్మేణజననీదేవ
తార్థయోర్మాతృశబ్దయోః,ఆఇతిఆరాఇతిచఆదేశే- మా
ఆ-మారా- ఇత్యాదిరూపాణిభవంతీత్యుభయత్రాపిజా
యావద్బోధ్యః-ఇమన్మాతురిత్యనేనఅగౌణస్యాపి మాతృ
శబ్దస్య - ఇమదాదేశయోర్యథాక్రమం రుచివత్తనువ
చ్చరూపాణి * గోశబ్దస్యఅఊ ఆఈ-ఇత్యాదేశయోస్త
నువద్రుచివచ్చరూపాణి-సురైశబ్దె-సురెఆ - ఇత్యాదిర

మాలావత్ * నౌశబ్దస్తు-నాద్యావ ఇత్యాదేశేణ త్వేచణా వాఇత్యాదిరమాలావత్॥

ఇత్యజన్తాః స్త్రీలింగాః

అథాదన్తనపుంసకలింగశబ్దాః

అకారాంతనపుంసకలింగోవనశబ్దః

వణం	వణాణి-వణాఇం-వణాఇ	౧
దెవణం	దెవణాణి-దెవణాఇం-దెవణాఇ	౨

ప్రథమావద్ద్వితీయా-శేషంరామవత్

సర్వశబ్దస్తు

సంవం	సంవాణి-సంవాఇం-సంవాఇ	౧

ప్రథమావద్ద్వితీయా-శేషంపుల్లింగవత్

ఇకారాన్తనపుంసకలింగోదధిశబ్దః

దహిం-దహిఅం	దహీణి-దహీఇం-దహీఇ	౧
దెదహిఅ	దెదహీణి-దెదహీఇం-దెదహీఇ	సం

శేషంకవిశబ్దవత్

గ్రామణీశబ్దోదధిశబ్దవత్

ఉకారాన్తనపుంసకలింగో మధుశబ్దః

మధుం-మధునీ	మధూని-మధూనిం మధూని	౧
హేమధునీ	హేమధూని- హేమధు ని-హేమధూని	సం

ప్రథమావద్ద్వితీయా- శేషం కారువత్

కర్తృశబ్దస్యతు-ఆరస్సుపీత్యారాదేశే - కర్త్రాగమిత్యాదివనవత్ - ఆస్వామితివిభక్త్రామధువచ్ఛ్రరూపాణి॥ ఏజంతానామనుక్తత్వాయేన-ఏచఇఘ్రస్వాదేశ ఇతి ఇకి కృతేదధివన్మధువచ్ఛ్రరూపాణి॥

శేషంసుగమం

ఇత్యజన్తనపుంసకలింగాః

హలంతపుంలింగశబ్దాః

గోధుక్-అనడుహ్-ఇత్యాదిహలంతధాతుశబ్దానాం హలోగిత్యగాగమే-గోధుహో-ఇత్యాదిరామవత్ * సుదిక్ శబ్దస్యాధాతుత్వాంతహలోశధూదీఇతి- అంత్యహలోలోపెసుదీఇత్యాదిహరివత్॥

రేఫాంతఃపుంలింగశ్చతుశ్శబ్దః

చఉరో-చంతారో-చంత్తారి-౧-౨-చఊహిం-చఊహిం-చఊహీం ౩-చఉణ్హిం-చఉణ్హం ౪-చఊహింతో-చఉంతో,చఊదో-చఊదు,చఊఓ-చఊఉ-చఉసుంతో-చఉహింతో ౫-చఉణ్హిం-చఉణ్హం ౬-చఊసు,చఊసుం,చఉసు,చఉసుం

మకారాన్తఃపుంలింగఃకింశబ్దః

కో	కే- కా	౧
కం	కా	౨
కిణా- కేణ- కేణం	కేహిం- కేహిం- కేహీం	౩
కాస-కంస	కేసిం-కాణం-కాణ	౪
కింణా-కిస-కిణో - కాహింతో- కంతో - కాదో-కాదు- కాఓ కాఉ-కా-కాహి	కాహింతో- కేహింతో- కాసుంతో- కేసుంతో-కాహిం - కేహి-కంతో-కాదో- కాదు-కాఓ-కాఉ	౫

చతుర్థీవత్ షష్ఠీ

అంసి-ఇమంసి-ఇమమి ఇహ } ఏసు-ఏసు-ఇమేసు-ఇమేసు ౭

నకారాన్తః పుంలింగో రాజన్ శబ్దః

రాఆ-రాఓ-రాఆణో-రాఆణ } రాఆ-రాఆణ-రాఇణో-రాఆణో-రాఆణాణో- } ౧

దెరాఅ- దెరాఓ- దెరాఆణ- దెరాఆణో } దెరాఆ-దెరాఆణా, దెరాఇణో-దెరాఆణో- దెరాఆణాణో } స

రాఅం-రాఇణం-రాఆణం } రాఆ-రాఏ-రాఆణ- రాఆణె- రాఇణో-రాఆణో. రాఆణాణో } ౨

రణ్ణా- రాఇణా - రాఏణం-రాఏణ-రాఆణేణ రాఆణేణ } రాఈహిం-రాఈహీ- రాఈహీ-రాఏహిం-రాఏహి రాఏహీ-రాఆణేహిం- రాఆణేహి-రాఆణేహీ } ౩

రణ్ణో- రాఇణో- రాఆణో- రాఆణాణో-రాఅంస -రాఆణంస } రాఆణం-రాఆణ- రాఇణం రాఈణం- రాఆణాణ-రాఆణాణ } ౪

రఞ్ఞో-రాఇణో -
రాఆణో- రాఆణా
ణో - రాఆహింతో
రాఅంతో-రాఆదో
రాఆదు- రాఆఓ -
రాఆఉ- రాఆ-రా
ఆహిం- రాఆణాహిం
తో- రాఆణంతో -
రాఆణాదో- రాఆ
ణాదు-రాఆణాఓ-
రాఅణాఉ - రాఆ
ణా-రాఆణాహి

రాఆసింతో - రాపసింతో
రాఆహింతో-రాఏహింతో
రాఆహి-రాఏహి-రాఅం
తో-రాఆదో-రాఆదు,రా
ఆఓ-రాఆఉ-రాఆణాసుం
తో- రాఆణేసుంతో-రాఆ
ణాహింతో-రాఆణేహింతో
రాఆణాహి-రాఆణేహి-
రాఆణంతో -రాఆణాదో
రాఆణాదు-రాఆణాఓ -
రాఆణాఉ-రాఈహింతో
రాఈసుంతో-రాఇంతో -
రాఈదో- రాఈదు -రా
ఈఓ- రాఈఉ ౫

చతుర్థీవత్ షష్ఠీ ౬

రాఏ- రాఅంమి-
రాఇమిం- రాఆణే -
రాఆణంమి

రాఏసు - రాపసు-రాఈ
సుం-రాఈసు-రాఆణేసుం -
రాఆణేసు ౭

నకారాంతఃపుంలింగ ఆత్మన్శబ్దః

అంపా- అంపో-అం పాణో	అంపా- అంపాణా - అ పాణో-అంపాణాణో	౧
దెఅంప దెఅంపో - దెఅంపాణా - దెఅ ంపాణో	దెఅంపా-దెఅంపాణా- దెఅంపాణో దెఅంపా ణాణో	సం
అంపం-అంపాణం	అంపే-అంపా-అంపాణే- అంపాణా - అంపాణో- అంపాణాణో	౨
అంపణా - అంపణిఆ అంపణఇఆ-అంపేణం అంపేణ- అంపాణే ణం-అంపాణేణ	అంపేహిం- అంపేహి - అ ంపేహిం-అంపాణేహి - అ ంపాణేహిం-అంపాణేహి	౩
అంపంస - అంపా ణంస - అంపాణో అంపాణాణో	అంపాణం-అంపాణ - అం పాణాణం - అంపాణాణ	౪

అంపాణో-అంపా ణాణో-అంపాహి తో - అంపంతో - అంపాదో- అంపా దు-అంపాఓ- అం పాఉ-అంపా-అం పాహి- అంపాణా హింతో - అంపాణ ంతో-అంపాణాదో అంపాణాదు- అం పాణాఓ- అంపా ణాఉ - అంపాణ- అంపాణాహి | అంపాసుంతో-అంపెసుంతో అంపాహింతో- అంపెహిం తో-అంపాహి-అంపెహి అంపంతో-అంపాదో-అం పాదు-అంపాఓ- అంపా ఉ-అంపాణాసుంతో - అం పాణెసుంతో - అంపాణా హింతో-అంపాణాహి-అం పాణెహి-అంపాణంతో- అంపాణాదో- అంపాణా దు-అంపాణాఓ- అంపా ణాఉ | ౫

చతుర్థీవత్ ౬

అంపె- అంపంమి - అంపాణే - అంపా ణంమి | అంపెసు-అంపెసు - అం పాణేసుం-అంపాణేసు | ౭

అత్రీవాత్మభస్మనివ ఇతిపత్వస్యవైకల్పికత్వాత్ ప త్వేమనయామితి-అథస్థితమకారలోపె-శిష్టస్యద్విత్వే పూర్వస్యసంయోగ ఇతిహ్రస్వేచ-హంతో ఇత్యాదీని రూపాణిపూర్వవద్బోద్ధ్యాని - టోవాత్మనో ణియాణఇతి

ఇత్యాదేశయోరాత్మన్శబ్దస్యైవవిధానాత్ - అన్యేషాం మూర్ధన్ సుకరన్ ప్రభృతీనాంతౌనస్తః - అనాలంకృయాఆత్మవద్వోదితవ్యా * కరిన్-శశిన్ ప్రభృతీనాం - అంత్యహలోలోపేహరిశబ్దవదేవరూపాణి * సుకకుప్ శబ్దస్యతుహారిఃశ్రుతకుభిత్యం త్యహలోహాత్వే - సుకకుహాఃఇత్యాదిరామవద్రూపాణిసంభవంతీతిదిక్

దకారాంతఃపుంలింగోయచ్ఛబ్దః

జో	జే	౧
జం	జే-జా	౨
జేణా-జేణ-జేణం	జేహిం-జేహి-జేహీ	౩
జాస-జంస	జేసిం-జాణం-జాణ	౪
జంహ్హా-జాహింతో-జంతో-జాదో-జాదు-జాఓ-జాఉ-జా-జాహి	జాసింతో-జేసింతో-జాహింతో-జేహింతో-జాహి-జేహి-జంతో-జాదో-జాదు-జాఓ-జాఉ	౫
	చతుర్థీవత్	౬
జంధ-జంసిం-జఃమి-జహిం-జఇఆ-జాహిం-జాహీ	జేసు-జేసుం	౭

దకారాంతఃపులింగ త్తచ్ఛబ్దః

సః — తే ౧

తం- ణం — తే-తా-ణే-ణా ౨

తిణా- తేణ- తేణం ణి
ణా-ణిణా-ణిణం — ణహిం-ణహిం-ణహీం ౩

సె-తాస-తంస — సి- తెసిం-తాణిం-తాణ ౪

తహ్మా-తో - తాహిం
తో-తంతో- తాదో
తాదు-తాదో - తా
ఓ-తాఉ-తా - తా
హి — తాసుంతో-తెసుంతో - తా
హింతో-తేహింతో- తాహి
తేహి- తంతో- తాదో-
తాదు-తాఓ-తాఉ ౫

చతుర్థీ వత్ ౬

తంధ-తంసిం-తంమి,
తహిం-తఇఆ - తా
హీ-తాహి- — తెసుం-తెసు-ణేసుం-ణేసు ౭

దకారాంతఃపులింగఏతచ్ఛబ్దః

ఇంణమో-ఏసో-ఏస-ఇణం ఏఏ ౧

పఅి	పఏ-పఈ	౨
పఇణా-ఏపఏం,పఏణ	ఏపహిం-పపహి-పపహీ	౩
సె-పఅంస	సిం - ఏపిసిం- పఆణం-ఏఆణ	౪
ఎంతో-ఎంతా హే-పఆహింతో - పఅంతో-ఏఆదో -పఆదు-పఆఓ-ఏఆఉ-ఏఆ-పఆహి	పఆసుతో- పపిసుతో - ఏఆహింతో-ఏపహింతో- పఆహి-పపహి-పఅంతో -పఆదో-పఆదు-పఆఓ-ఏఆఉ	౫
	చతుర్థీవత్	౬
ఏంధ-పఅమి - అఅంమి-ఇఅమి - పఅంసి	పవిసుం-పపసు	౭

గరున్మరుత్ప్రభృతీనామంత్యహాలోలోపః - సుమవద్రూపాణి-సమున్నేయాని * భవన్మహచ్ఛబ్దయోస్తు శత్రంతభవచ్ఛబ్దస్యతు-హెహామాణో- హెహాన్తో-ఇత్యాదిరామవదేవ* ప్రావృట్ శబ్దస్య-శరత్ప్రావృషా-పుంస్త్వేవవక్తవ్యావితి-వృత్తికారవచనాత్పుంలింగతా -

ఆయూందిక్వాప్రావృషీత్యంతహలస్స త్వే రుత్వాదిపాఠా దుత్వేచ-పావుసో-ఇత్యాదిరామవత్. *

షట్‌శబ్దస్య- అంత్యహలోలోపే - ఛత్ షట్ఛమీ త్యాదిసూత్రేణశోఃఛత్వే

ఛా ౧

ఛా-ఛే ౨

ఛేహిం-ఛేహిఁ-ఛేహి ౩

ఛణ్హం - ఛణ్హ ౪

ఛాసుంతో-ఛేసుంతో-ఛాహిం
తో-ఛేహింతో - ఛాహి-ఛే
హి-ఛంతో-ఛాదో- ఛాదు
ఛాఓ-ఛాఉ ౫

ఛంణ్హం-ఛంణ్హ ౬

ఛేసుం-ఛేసు ౭

మనస్-యశస్-మహస్-తేజస్-ఇత్యాదీనాంసన్నమదామశిరోనభోనరీతిపుంస్త్వే అంత్యహల్లోపేచ -మణో జసో-మహో-తవో-తేజో-ఇత్యాదిరామవద్రూపాణి సమున్నేయాని - * ధనుశ్శబ్దస్య- ధనుహోవా ఇత్యంత్యహలోవైకల్పికే-హత్వేలోపేచ-క్రమాద్ధణుహో-ధణూ-ఇత్యాదీని-రామవద్గురువచ్చరూపాణి

సకారాంతఃపుంలింగో౽దశ్శబ్దః

అహ-అమూ	అమవో-అమఓ-అమఉ-అమణో-అమూ	౧
అముం	అముణో-అమూ	౨
అమునా	అమూహిం-అమూహీ-అమూహి	౩
అముంస-అముణో-	అమూణం-అమూణ	౪
అముణో-అమూహింతో-అముంతో-అమూదో-అమూదు-అమూఓ-అమూఉ	అమూసుంతో-అమూహింతో-అముంతో-అమూదో-అమూదు-అమూఓ-అమూఉ	౫
	చతుర్థీవత్	౬
అఅంమి-ఇఅంమి-అముంమి	అమూసుం-అమూసు	౭

అహ ద్వ్యాసునా-జా-ఇఆయహా-మహా- ఇత్యేవ ప్రథమ షష్ఠ్యేకవచనయోర్విశేషః॥

శిష్టంగురువత్

ఇతిహలన్తాఃపుల్లింగాః

ఉపానహ్-దిక్-గిర్-ధూర్-పూర్-ఇత్యాదిహలన్త స్త్రీలింగశబ్దానాంఅవిద్యతి స్త్రియామాదితిఅంత్యహల ఆత్వే-సర్వాపిప్రక్రియారమావత్-చతుర్శబ్దః స్త్రీన పుంసకయోఃపుంవత్॥

మకారాన్తస్త్రీలింగఃకిమ్శబ్దః

కా	కిఓ-కిఉ-కిఆ-కాఓ-కాఉ-కా	౧
కం	కిఓ-కిఉ- కి- కిఆ-కాఓ - కాఉ-కా	౨
కిఆ-కిఈ,కిఏ-కాఅ- కాఇ-కాఏ	కింహి-కిహి-కిహి- కాహి కాహి-కాహి	౩
కింసె-కిసా-కిస - కిఅ-కిఆ-కిఇ- కిఏ - కాఅ-కాఇ-కాఏ - కాస	కెసి-కాసం-కాణం-కాణ	౪
కిఅ-కిఆ-కిఇ-కింఏ - కాఅ-కాఇ-కాఏ-కిహింతో - కింతో- కిదో-కిమ-కిఓ-కిఉ - కాహింతో-కంతో - కాదో-కాదు-కాఓ, కాఉ	కింహుతో- కిహింతో- కింతో కిహో-కిమ-కిఓ-కిఉ- కాసుంతో-కాహింతో - కంతో- కాదో - కాదు - కాఓ- కాఉ	౫

చతుర్థీవత్ షష్ఠీ ౬

కింఅ-కీఆఇ-కింప-కా
ఆ-కాఇ-కాప-కాహిం } కీసు-కీసుం-కాసు-కాసుం ౭

మకారాన్త స్త్రీలింగ ఇదమ్‌శబ్దః

ఇమీ-ఇమా-ఇమిఅ,
ఇఅం } ఇమీఓ-ఇమీఉ-ఇమీ- ఇమీ
ఆ-ఇమాఓ-ఇమా- ఇమా
ఉ } ౧

ఇమిం-ఇమం-ణం- ఇణం,
ఇమీఓ-ఇమీఉ-ఇమీ } ఇమీఆ-ఇమీఓ-ఇమాఓ-ఇ
మాఉ- ఇమా-ణాఓ-ణా
ఉ-ణా } ౨

ఇమీఆ-ఇమీఅ-ఇమీ
ఇ-ఇమీఎ-ఇమాఅ-
ఇమాఇ- ఇమాఎ-
అ ణాఇ-ణాఎ } ఇమీహి- ఇమీహిం - ఇమీ
హీం-ఇమాహి- ఇమాహిం-
ఇమాహీం-ణాహి- ణాహిం
ణాహీం-ఆహిం } ౩

సే-ఇమీఆ-ఇమీఅ -
ఇమీఇ,ఇమీఎ, ఇమా
అ-ఇమాఇ- ఇమాఎ } సిం-ఇమేసిం- ఇమీణం- ఇమీ
ణ ఇమాణం-ఇమాణ } ౪

ఇమీఅ-ఇమీఆ-ఇమీఇ-ఇమీఏ-ఇమాఅ-ఇమాఇ-ఇమాఏ-ఇమీహింతో-ఇమింతో-ఇమీదో-ఇమీదు-ఇమీఓ-ఇమీఉ-ఇమాహింతో-ఇమంతో-ఇమాదో-ఇమాఓ-ఇమాఉ		ఇమీసుతో-ఇమీహింతో-ఇమింతో-ఇమీదో-ఇమీదు-ఇమీఓ-ఇమీఉ-ఇమాసుంతో-ఇమాహింతో-ఇమంతో-ఇమాదో-ఇమాదు-ఇమాఓ-ఇమాఉ	౫

చతుర్థీవత్ ౬

ఇమీఅ-ఇమీఆ-ఇమీఇ-ఇమీఏ-ఇమాఅ-ఇమాఇ-ఇమాఏ-ఇహ	ఇమీసుం-ఇమీసు-ఇమాసుం ఇమాసు-ఆసుం-ఆసు	౭

గరిమన్-లఘిమన్-మహిమన్-ఇత్యాదీనామిమంనిజంతశబ్దానాం- స్త్రియామిమాంజలింగా ఇతిసూత్రేణవికల్పేన స్త్రీత్వే-బహుళాధికారాదంత్యహల్లోపేచ-గరిమా-లఘిమా-మహిమా-ఇత్యాదిమాలావత్ * పుంస్త్వేతు-గరిమో-లఘిమో- మహిమో ఇత్యాదిరామవత్ * యత్తచ్ఛబ్దౌ-స్త్రీలింగ కిమ్‌శబ్దవదున్నేయౌ॥

ఏతచ్ఛబ్దస్తు

ఏస-ఇణమో-ఇణం - ఏసో-ఏఈ } ఏఈఓ-ఏఈఉ-ఏఈ - ఏఈఆ-ఏఆఓ-ఏఆఉ-ఏఆ } ౧

ఏఅం - ఏఇం } ఏఈంఓ-ఏఈఉ-ఏఈ- ఏఈఆ ఏఆఓ-ఏఆఉ-ఏతి } ౨

ఏఈఅ-ఏఈఆ - ఏఈఇ-ఏఈఏ-ఏఅఆ ఏఆఇ - ఏఆఏ } ఏఏహిం-ఏఈహిం- ఏఈహి ఏఈహీ - ఏఆహిం-ఏఆహి ఏఆహీ } ౩

సే-ఏఈఅ-ఏఈఆ, ఏఈఇ-ఏఈఏ-ఏఆ అ-ఏఆఇ-ఏఆఏ } సిం-ఏఈణం-ఏఈణ-ఏఆణం ఏఆణ } ౪

ఏఈఅ-ఏఈఆ - ఏఈఇ-ఏఈఏ-ఏఆఅ, ఏఆఇ-ఏఆఏ - ఏఈహింతో-ఏఇంతో- ఏఈదో ఏఈదు - ఏఈఓ-ఏఈఉ- ఏఆహింతో-ఏఅంతో-ఏఆదో-ఏఆదు-ఏఆఓ ఏఆఉ } ఏఈసుంతో-ఏఈహింతో,ఏఇంతో-ఏఈదో-ఏఈదు- ఏఈఉ-ఏఆసుంతో - ఏఆహింతో-ఏఅంతో- ఏఆదో ఏఆదు-ఏఆఓ-ఏఆఉ } ౫

చతుర్థీవత్ ౬

వి.ఈఅ-వి.ఈఆ - ప
ఈఇ-పఈవి,పఆఅ,
పఆఇ-పఆవి } పఈసూ-పఈసు-పఆసు -
పఆసు } ౭

ఆత్వవిధాయకశాస్త్రీయవిద్యుతీతి పర్యుదాసాద్వి ద్యుచ్ఛబ్దస్యాంత్యహలోలోపే- ద్యయ్యార్యాంజఇతిద్వ్య కారస్యజత్వే- శేషాదేశస్యాహియా౹చోబూరితి తస్యై వద్విత్వేచ* విజ్జా * ఇత్యాదితనువత్-కులాదిపాఠా ద్వైకల్పికపుంస్త్వేతువిజ్జా - ఇత్యాదిగురువత్ * అప్ శబ్దస్యాంతహలఆత్వే-తస్యనిత్య బహువచనత్వాత్ * ఆఅ * ఇత్యాదీనిరమాశబ్దబహువచనవద్రూపాణ్యూ హ్యాని* దిక్ శబ్దస్యతు- అంత్యహలస్సత్వేదిసా,ఇత్యాది రమావదేవప్రక్రియా* ఆశీశ్శబ్దే- శసాసిషీతివైకల్పికె సత్వే-శితిదీఘఃఇతి పూర్వస్యేకారస్యదీర్ఘఃచ-ఆసీ సా-ఇత్యాదిరమావత్ ॥ సత్వాభావే- అవిద్యుతీతిశాస్త్రే ణ-ఆత్వే-ఆసీఆ,ఇత్యాదిరమావదేవ*అదశ్శబ్దేప్రథమైకవ చనే-అహేతిరూపమాత్రమధికంఅన్యత్సర్వంతనువదేవ.

ఇతిహలన్తాఃస్త్రీలింగాః

అథహలన్తనపుంసకలింగాః

మకారాన్తనపుంసకలింగ ఇదమ్శబ్దః

ఇదం - ఇణం ఇమాణి ఇమాఇం-ఇమాఇ ౧

ఇదం-ఇణం-ణం ఇమాణి-ఇమాఇం-ఇమాఇ
ణాణి-ణాఇం-ణాఇ ౨

శేషంపుంలింగవత్

మకారాన్తనపుంసకలింగః కిమ్శబ్దః

కిం కాణి-కాఇం-కాఇ ౧

ప్రథమావద్ద్వితీయా- శేషంపుల్లింగవత్

దకారాన్తనపుంసకలింగో యచ్ఛబ్దః

జం జాణి-జాఇం-జాఇ ౧

ప్రథమావద్ద్వితీయా-శేషంపుల్లింగవత్

తచ్ఛబ్దస్తు

తం తాణి-తాఇం-తాఇ ౧

ప్రథమావద్ద్వితీయా- శేషంపుల్లింగవత్

ఏతచ్ఛబ్దస్తు

ఏస-ఇణమో-ఇణం-ఏఅం } ఏఆణి-ఏఆఇం-ఏఆఇ ౧

ఏఅం ఏఆణి-ఏఆఇం-ఏఆఇ ౨

శేషంపుల్లింగవత్

షట్ఛబ్దత్రిష్వసమః-శిరస్-నభస్-శబ్దయోః-ఆదామశిరోనభోనరీతి పయిదాసాన్నపుంసకత్వే వనవద్రూపాణి॥ పయస్-తమస్-సుమనస్-పఅం-తమం-సుమణం- ఇతి దృశ్యత ఇతి శాస్త్రేణ-త్రయాణామేషాంనపుంసకత్వం-ధనుశ్శబ్దస్యాంత్యహత్వతల్లోపయోఃక్రమాద్వనవన్మధువచ్ఛరూపాణి వేద్యాని

అదశ్శబ్దస్తు

అమఅ-ఇహ-అముం అమూణి-అమూఇం-అమూఇ ౧

అముం-అమఅ అమూణి-అమూఇం-అమూఇ ౨

సర్వేషామేషాంనపుంసకలింగానాంతృతీయాదివిభక్తిష్వస్వస్వలింగవద్రూపాణి॥

ఇతిహలన్తనపుంసకలింగాః

యుష్మదస్మచ్ఛబ్దావలింగావితి కేచిత్-విశేష్యలింగా విత్యపరే-పక్షుద్వ మెపితుల్యాన్యేవరూపాణి॥

యుష్మచ్ఛబ్దః

తుం-తుం-తుమం-తుహం } భే-తుంభే-తుమ్హే-తుంపే / ఉంపే-తుభ-తుమే-తు / ం రేఝు-తుమ్హ-తుంఝ్హ } ౧

తుమే-తుపే-తువం,తు / తుమం-తుహ } వో-భే-తుంభే-తుంపే- / ఉంఝే-తుంభ-తుమ్హే-తు / ం రేఝు-తుమ్హ-తుంఝు } ౨

భే-తె-దె-దీ-తుమం / తుమఇ-తుమఏ,తఇ / తఏ-తుమాఇ,తుమే } భే-తుంభేహి-ఉంభేహి- / తుంపేహి-ఉంపేహి-తు / ం మ్హేహి-తుంమ్హేహి-తు / ం రేఝుహి-ఉంమ్హేహి- / ఉంరేఝుహి } ౩

తుంభ-తుంహ్యా-తు
ంభ్యా- ఉంభ - ఉ
ంహ్యా-ఉంభ్యా-ఉఅ్యా
తఇ- తుహ-తుహ -
తువ- తుమ-తుమే -
తుమాఇ- తుమో -
దె-తె-దీ-తు-ఇ - ప

తుమ్హాణ-తుంమ్హాణ- తుం
భాణ-తుంభాణ-తుంభ్యా
ణ-తుంభ్యాణ-తుమాణ -
తుమాణ-తువాణ-తువా
ణ-తుహాణ-తుహాణ- తు
ంభ- తుహ్యా-తుంభ్యా- తు
ంభ -తుంహ్యా-తుంభ్యా
హో-భే-తువా ౪

తుంభ-తుంహ్యా-తు
ంభ్యా-తుహింతో,త
ఇ్యా - తఊహింతో-
తఇంతో-తఊదో -
తఊదు- తఊంఓ-
తఊఉ - తువాహిం
తో-తువంతో - తు
వాదో- తువాదు -
తువాఓ-తువాఉ-
తువా- తువాహి -
తుమాహింతో- తు -
మంతో-తుమాదో-
తుమాదు - తుమా

తుంహ్యాహింతో- తుమ్హాహిం
తో-తుహ్యాసుంతో, తుహ్యా
సుంతో-తుహ్యాహి- తుంహ్యా
హి- శేషం పంచమ్యేకవ
చనవత్ ॥

ఉంహ్యాంతో-ఉహ్యాదో-
ఉహ్యాదు- ఉంహ్యాఓ- ఉ
ంహ్యాఉ - ఉఅ్యాహింతో-ఉ
ంవ్హాహింతో- ఉఊ్యాసుంతో
ఉంవ్హాసుంతో - ఉఅ్యాంతో
ఉఅ్యాదో ఉంఅ్యాందు - ఉ

ఓ-తుమాఉ - తు
మా-తుమాహి- తు
మాహింతో - తుహా
ంతో-తుహాదో- తు
హాదు - తుహాఓ -
తుహాఉ-తుహా-తు
హాహి- తుంభాహిం
తో-తుంభంతో,తు
ంభాదో-తుంభాదు,
తుంభాఓ- తుంభా
ఉ-తుంభా-తుంభా
హి,తుంమ్హాహింతో,
తుంమ్హాంతో- తుం
మ్హాదో, తుంమ్హాదు
తుంమ్హాఓ,తుంమ్హా
ఉ,తుంమ్హా,తుంమ్హా
హి,తుంఝాహింతో
తుంఝంతో - తు
ంఝాదో - తుంఝా
దు- తుంఝాఓ- తు
ఝాఉ- తుంఝా -
తుంఝాహి

ఆఓ-ఉఆఉ-ఉంఆహిం
తో - తుప్హాహింతో -
తుంఆసుతో- తుంఏసు
తో-తుఆహి- తుంపహి
తుంఏంతో- తుఆదో-త
ఆదు-తుంఆఓ- తుంఆ
ఉ-తుంభాహింతో- తుంభే
హింతో-తుంభాసుతో- తు
ంభేసుతో-తుంభాహి-తు
ంభేహి-తుంభంతో - తు
ంభాదో-తుంభాదు - తు
ంభాఓ - తుంభాఉ - తు
ంమ్హాహింతో - తుంమ్హేహిం
తో-తుంమ్హాసుతో - తు
ంమ్హేసుతో-తుంమ్హాహి -
తుంమ్హేహి-తుంమ్హంతో-
తుంమ్హాదో-తుమ్హాదు -
తుంమ్హాఓ-తుంమ్హాఉ-తు
ంఝాహింతో-తుంఝేహిం
తో-తుంఝాసుతో - తు

ంఝెసుంతో-తుంఝాహి-
తుంఝెహి-తుంఝాంతో-
తుంఝాదో-తుంఝాదు -
తుంఝాడి-తుంఝాఉ ౫

చతుర్థీవత్ ౬

తుమఏ-తఇ-తఏ-తు
మాఇ-తుమే-తుంమి

తుహేంసు-తుహేసు-తువే
సుం,తువేసు-తుమేసుం - తు
మేసు-తుభేసుం-తుభేసు-తు
ంహ్మేసుం-తుహ్మేసుం-తుంఝె
సుం,తుంఝెసు,తూసుం,తూ
సు ౭

అస్మచ్ఛబ్దః

అంహ్మి-హం-అహంఅం
అహం-అహంమ్మి,అమి

భే-వఅం-అమ్మె-అమ్హో,అహం ౧

మిం-ణే-ణిం-మి-మిమం
మమం-అంమి-అహం-
అంహ్మ-అంహ్మా

అంహ్మే-అంహ్మో-అహ్మ ణే ౨

మి-మఇ-మమాఇ-
మఏ-మే-మమం-ణే-
మఆఇ-మయాఏ

ణే-అంహ్మేహిం-అంహ్మాహి
అంహ్మేహి-అంహ్మాహి - అ
హ్మాహీ- అంహ్మేహీ - అ
ంహ్మాహిం-అంహ్మా- అంహ్మ ౩

అమ్హా-మంఝ- మ
ంఝ-మఝ-మహ -
మహ-మే- అహే -
మమ

అమ్హ-అంమ్హో,అమ్హాణ-
అమ్హ-మమాణ-మమాణ -
మహాణ-మహాణ-మంఝా ౪
ణ-మంఝాణ-మంఝ - అ
ంమ్హ-ణే- ణో

మఈహింతో- మఇం
తో-మఈదో-మఈ
దు-మఈంఓ-మఈ
ఉ-మమాహింతో,మ
మంతో-మమాదో-
మమాదు-మమాఓ,
మమాఉ -మమ-మ
మాహి,మహాహింతో
మహంతో,మహాదో
మహాదు-మహాఓ -
మహాఉ-మహా- మ
హాహి- మంఝాహి
తో- మంఝంతో -
మంఝాదో,మంఝా
దు-మంఝాఓ- మం
ఝాఉ-మంఝా - మ
ంఝాహి

అమ్హాహింతో - అంమ్హేహిం
తో,అంమ్హాసుంతో- అంమ్హే
సుంతో-అమ్హాహి - అంమ్హే
హి- అంమ్హంతో-అంమ్హా
దో-అమ్హాదు- అంమ్హాఓ ౫
అంమ్హాఉ- మమాహింతో
మమేహింతో- మమేసుంతో
మమాహి- మమేహి- మ
మంతో- మమాదో - మ
మాదు-మమాఓ- మమా
ఉ

అస్మచ్ఛబ్దః ౩౭

చతుర్థీవత్ ౬

మి-మఇ-ఇఇ - ము
మాఇ-మప-మే- అం
హ్మే-అమ్హాంమి - మ
మే-మమంమి - మ
ంఘే-మంఝంమి -
మహే-మహాంమి

అమ్హేసుం- అమ్హేసుం-అమ్హా
సుం-అమ్హాసు-అమ్హాసుం - అ
మ్హాసు- మేమేసుం-మమేసు,
మమసుం-మమసు-మంఘే
సుం-మంఘేసు- మంఝసు
మంఝసు-మహేసుం - మ
హేసు-మహాసుం-మహాసు ౭

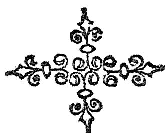
ఇతి పాఉడసందమంజరీ

సంపూర్ణా

ఇతి ప్రాకృతశబ్దమంజరీ

సంపూర్ణా

ప్రాకృతభాషాయామ్

ఋ - ౠ - ఌ - ౡ - ఐ - ఔ - ఙ - ఞ - శ - ష

ఏతే దశవర్ణా నప్రయుజ్యంతే

తదుక్తంహేమచంద్రేణ॥ శ్లో॥ ఋ ఌ వర్ణౌ హ్రస్వదీర్ఘావైజాద్యావనునాసికౌ । శషావేతేదశో నాస్స్యుః ప్రాకృతోక్తిషుసర్వదేతి.

అస్యాంభాషాయాం ద్వివచనస్య బహువచనం, చతుర్థీవిభక్తేష్షష్ఠీవిభక్తిశ్చభవతి। తదుక్తంప్రాకృతప్రకాశే-ద్వివచనస్యబహువచనం,చతుర్థ్యాష్షష్ఠీతి.

